

بسم الله الرحمن الرحيم

موسسه آموزش عالی باختر ایلام

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته علوم قرآن و حدیث

آسیب شناسی تربیت دینی در قرآن و حدیث (هفت سال اول)

توسط:

محمدباقر روشنی

استاد راهنما:

دکتر سهراب مروتی

استاد مشاور:

دکتر فرحناز وحیدنیا

بهمن ماه ۱۳۹۵

به نام خدا

تأییدیه اعضای کمیته دفاع پایان نامه

آسیب شناسی تربیت دینی کودکان در قرآن و حدیث (هفت سال اول)

توسط:

محمدباقر روشنی

پایان نامه ارائه شده به تحصیلات تکمیلی مؤسسه به عنوان بخشی از فعالیت‌های
تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی:

علوم قرآن و حدیث

از مؤسسه آموزش عالی باختر ایلام

جمهوری اسلامی ایران

در تاریخ ۹۵/۱۱/۱۷ توسط هیات داوران زیر ارزیابی و با درجه...خوب... به تصویب نهایی رسید.

دکتر سهراب مروتی، استاد گروه..... (راهنما)..... امضاء

دکتر فرحناز وحیدنیا، استادیار گروه..... (مشاور)..... امضاء

دکتر سیاوش یاری استادیار گروه..... (داور)..... امضاء

بهمن ماه ۱۳۹۵

اظهارنامه دانشجو

آسیب شناسی تربیت دینی کودکان در قرآن و حدیث (هفت سال اول)

استاد راهنما: دکتر سهراب مروتی

نام دانشجو: محمدباقر روشنی

شماره دانشجویی: ۹۲۱۱۴۳۰۱۵

اینجانب محمدباقر روشنی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث گرایش *** مؤسسه آموزش عالی باختر ایلام گواهی می‌نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان نامه توسط شخص این جانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده مورد تأیید می‌باشد، و در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. به علاوه گواهی می‌نمایم که مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری در هیچ جا ارائه نشده است و در تدوین متن پایان نامه چارچوب (فرمت) مصوب دانشگاه را بطور کامل رعایت کرده‌ام.

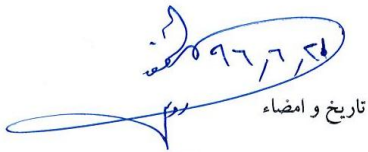

امضاء دانشجو:

تاریخ: ۱۳۹۶ / ۶ / ۲۱

فرم حق طبع و نشر و مالکیت نتایج

- ۱- حق چاپ و تکثیر این پایان نامه متعلق به نویسنده آن می باشد. هر گونه کپی برداری بصورت کل پایان نامه یا بخشی از آن تنها باموافقت نویسنده یا کتابخانه دانشگاه می باشد.
- ۲- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به مؤسسه آموزش عالی باختر ایلام می باشد و بدون اجازه کتبی دانشگاه به شخص ثالث قابل واگذاری نیست. همچنین استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در پایان نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی باشد.

تاریخ و امضاء

نام و نام خانوادگی دانشجو: محمدباقر روشنی

تاریخ و امضاء

نام و نام خانوادگی نماینده تحصیلات تکمیلی

سپاس خدایی که هر چه دارم از اوست...

پروردگارا:

سپاسگزار کسانی هستم که سرآغاز تولد من هستند. از یکی زاده میشوم و از دیگری جاودانه. استادی که سپیدی را بر تخته سیاه زندگیم نگاشت و پدر و مادری که تار مویی از آنها پیاپی من سیاه نماند. نه می‌توانم موهایشان را که در راه عزت من سفید شد، سیاه کنم و نه برای دستهای پینه بسته شان که ثمره تلاش برای افتخار من است، مرهمی دارم. پس توفیقم ده که هر لحظه شکر گزارشان باشم و ثانیه‌های عمرم را در عصای دست بودنشان بگذرانم.

به مصداق «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بسی شایسته است از اساتید فرهیخته و فرزانه دکتر مروتی و سرکار خانم فرحناز وحیدنیا که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشیدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی‌های کار ساز و سازنده بارور ساختند؛ تقدیر و تشکر نمایم.

تقدیم به:

ساحت مقدس صاحب الزمان (عج)

پدرم، به او که عالمانه به من آموخت تا چگونه در عرصه زندگی، ایستادگی را تجربه نمایم.
مادرم به زلالی چشمه، دریای بی کران فداکاری و عشق که وجودم برایش همه رنج بود و
وجودش برایم همه مهر

از تو می‌پرسم، ای خدا، چیست سرمایه رستگاری؟

(می‌رسد پاسخ از آسمان‌ها):

- دل به مهر پدر آشنا کن، دین خود را به مادر ادا کن

ای پدر، ای گرانمایه مادر، جان فدای صفای شما باد

ای خدا

من که امروز، در باغ گیتی چون درختی همه برگ و بارم

رنج‌های گران پدر را با کدامین زبان پاس دارم

سر به پای پدر می‌گذارم جان به راه پدر می‌سپارم

یاد جان سوختن‌های مادر لحظه‌ای از وجودم جدا نیست

پیش پایش چه ریزم؟ که جان را قدر یک موی مادر بها نیست

او خدا نیست، اما وفایش کمتر از لطف و مهر خدا نیست.....

چکیده

موضوع تحقیق حاضر آسیب شناسی تربیت دینی کودکان (هفت سال اول) در قرآن و حدیث می باشد. بطور کلی تربیت دینی به مفهوم فراگیر آن که به معنای آموزش و پرورش دینی است؛ می تواند کلیدی ترین نقش را در توسعه معنوی و کمال یک جامعه دینی ایفا نماید. هر گونه کاستی یا کوتاهی در این امر، موجب بروز اختلالات و نابهنجاری های جبران ناپذیری در پرورش نسل نوین هر جامعه می شود. از این رو، برای اصلاح جامعه و پیشگیری از انحرافات اجتماعی، لازم است، فرایند تربیت در اندیشه دینی، شناسایی شود. از آن جا که آغاز این امر در خانواده است، توجه به این امر بسیار مهم است. در این تحقیق که به جمع آوری اطلاعات بصورت کتابخانه ای و به روش توصیفی-تحلیلی اقدام شده است، روش ها و راهکارهای زمینه سازی تربیت دینی پیش از تولد، آغاز تولد و پس از آن را در چارچوب کریمه های قرآنی، سیره پیامبر و امامان معصوم به بحث گذاشته شد. راهکارهای بهینه سازی فرایند پرورش دینی در خانواده، در قالب بحث هایی همانند پیشگیری از تحریکات جنسی کودکان، ابراز مهر و محبت، تأمین امنیت، تکریم و احترام فرزندان و بازی کودکان دنبال شده و پس از طرح عمده ترین عوامل ضعف و کاستی تربیت دینی فرزندان و آسیب شناسی آموزش دینی، به برخی از روش های درست برخورد با کودکان اشاره شده است و نتیجتاً خانواده ها با عنایت به این مطالب و توکل به خداوند و توصل به ائمه (علیهم السلام) صاحب فرزندی متصف به اوصاف نیک تربیتی دینی خواهند شد.

واژگان کلیدی: تربیت دینی، آسیب شناسی، هفت سال اول، قرآن، حدیث، ائمه معصومین

فصل اول: کلیات و مفاهیم پژوهش

۱-۱- کلیات پژوهش.....	۱
۱-۱-۱- مقدمه.....	۲
۱-۱-۲- بیان مسأله پژوهش.....	۳
۱-۱-۳- ضرورت و اهمیت موضوع تحقیق.....	۴
۱-۱-۴- اهداف تحقیق.....	۵
۱-۱-۴-۱- هدف کلی.....	۵
۱-۱-۴-۲- اهداف جزئی.....	۵
۱-۱-۵- سوالهای تحقیق.....	۶
۱-۱-۶- پیشینه تحقیق.....	۶
۱-۱-۷- روش تحقیق.....	۸
۱-۲- مفاهیم و اصطلاحات.....	۹
۱-۲-۱- معنای تربیت.....	۹
۱-۲-۲- معنای دین.....	۱۱
۱-۲-۲-۱- جایگاه دین در زندگی.....	۱۱
۱-۲-۲-۲- ایجاد بینش صحیح نسبت به دنیا، مقدمه‌ی تربیت دینی.....	۱۱
۱-۲-۳- معنای تربیت دینی.....	۱۲
۱-۲-۳-۱- تربیت دینی از حیث علوم تربیتی.....	۱۸
۱-۲-۳-۲- ویژگیهای بارز تربیت دینی.....	۱۹
۱-۲-۳-۳- ویژگی‌های مربی برای تربیت دینی.....	۲۲
۱-۲-۳-۴- اهداف تربیتی دینی.....	۲۴
۱-۲-۳-۵- توصیه‌هایی در مورد اصلاح آسیب‌های موجود در تربیت دینی.....	۲۶

فصل دوم: زمینه سازی تربیت دینی پیش از تولد

مقدمه.....	۲۸
۱-۲- تربیت فرزند ۲۰ سال قبل از تولد او.....	۲۹
۲-۲- تربیت فرزند از شب خواستگاری.....	۳۱
۱-۲-۲- همسر گزینی و تربیت فرزند.....	۳۱

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۱-۲-۱-۱- معیارهای گزینش همسر.....	۳۲
۲-۱-۲-۲- تأثیرگذاری ریشه.....	۳۳
۳-۱-۲-۲- نقش وراثت در جسم نوزاد.....	۳۳
۴-۱-۲-۲- نقش وراثت در اخلاق نوزاد.....	۳۴
۳-۲- تربیت فرزند هنگام انعقاد نطفه.....	۳۵
۱-۳-۲- توصیه‌ها قبل از آمیزش.....	۳۵
۱-۱-۳-۲- دعا برای فرزند دار شدن.....	۳۶
۲-۳-۲- در حین آمیزش.....	۳۷
۳-۳-۲- آسیب شناسی آداب اسلامی آمیزش.....	۳۸
۴-۲- تربیت فرزند از رحم مادر.....	۳۹
۱-۴-۲- نقش آمیزش در تربیت فرزند.....	۴۰
۲-۴-۲- بهینه سازی دوران بارداری.....	۴۱
۵-۲- انتخاب نام نیک قبل از تولد.....	۴۵
۱-۵-۲- نام گزینی و نقش آن بر فرایند رشد شخصیت.....	۴۶

فصل سوم: زمینه سازی تربیت دینی بعد از تولد

۱-۳- عوامل موثر تربیت بعد از تولد.....	۴۹
۱-۱-۳- عوامل مستقیم.....	۵۰
۱-۱-۱-۳- همسویی ینش‌ها و باورهای مذهبی.....	۵۰
۲-۱-۱-۳- اندیشه از خود دانستن وجود فرزند.....	۵۰
۳-۱-۱-۳- محبت.....	۵۲
۴-۱-۱-۳- خوشرویی.....	۵۳
۵-۱-۱-۳- تکریم و احترام متقابل.....	۵۴
۶-۱-۱-۳- هماهنگی میان گفتار و رفتار.....	۵۵
۷-۱-۱-۳- الگودهی.....	۵۶
۲-۱-۳- عوامل غیرمستقیم.....	۵۸
۱-۲-۱-۳- انسان دوستی.....	۵۸
۲-۲-۱-۳- حسن ظن (مثبت‌نگری).....	۵۸

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵۹	۳-۲-۱-۳- عفو و بخشش.....
۶۱	۳-۲-۱-۴- نیکی در برابر بدیها.....
۶۲	۳-۲-۱-۵- یار و غمخوار و مایه نشاط بودن.....
۶۲	۳-۲-۱-۶- هدیه دادن.....
۶۳	۳-۲-۱-۷- ابراز عواطف مثبت.....
۶۴	۳-۲-۱-۸- توجه به امنیت روانی.....
۶۴	۳-۲-۲- تربیت در هفت سال اول.....
۶۴	۳-۲-۱-۱- فرایند تربیت از تولد تا ۳ سالگی.....
۶۵	۳-۲-۱-۱- دقت در رنگ پوشش نوزاد.....
۶۵	۳-۲-۱-۲- تغذیه کودک با شیر مادر.....
۶۶	۳-۲-۱-۲- اهمیت شیر مادر.....
۶۷	۳-۲-۱-۲- مدت شیردهی.....
۶۷	۳-۲-۱-۳- شستن نوزاد.....
۶۸	۳-۲-۱-۴- اذان گفتن.....
۶۹	۳-۲-۱-۵- تراشیدن موی سر نوزاد.....
۷۰	۳-۲-۱-۶- ختنه کردن کودک.....
۷۰	۳-۲-۱-۷- دادن ولیمه هنگام ختنه کردن فرزند.....
۷۰	۳-۲-۱-۸- عقیقه کردن.....
۷۲	۳-۲-۱-۹- آسیب شناسی خوب صدا نزدن نام فرزندان.....
۷۳	۳-۲-۱-۱۰- آموزش کودک از تولد تا ۳ سالگی.....
۷۳	۳-۲-۱-۱۱- توجه بیشتر به خواسته ها و نیازها.....
۷۴	۳-۲-۲- فرایند تربیت از ۳ تا ۷ سالگی.....
۷۵	۳-۲-۱-۱- ابراز محبت و نوازش کودک.....
۷۶	۳-۲-۱-۱- مهرورزی و محبت.....
۷۶	۳-۲-۱-۲- روش های ابراز محبت.....
۷۷	۳-۲-۱-۲-۲- ابراز گفتاری.....
۷۸	۳-۲-۲-۲- تکریم و احترام به کودک.....

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۸۰	۳-۲-۲-۱- جلویی از پیدایش روحیه خودبینی و رفتار پرخاشگرانه و زورگویی
۸۰	۳-۲-۲-۲- شیوه‌های تکریم و احترام به کودک.....
۸۱	۳-۲-۲-۳- شخصیت دادن به کودک و مشارکت دادن در کارها.....
۸۶	۳-۲-۲-۳- تأمین امنیت و میدان دادن به کودکان.....
۸۷	۳-۲-۲-۳- راه‌های تأمین امنیت.....
۸۷	۳-۲-۲-۳- استقلال کودک.....
۸۸	۳-۲-۲-۴- تربیت جنسی کودکان.....
۸۹	۳-۲-۲-۴- تدبیرهای لازم برای عفت جنسی.....

فصل چهارم: آسیب‌های تربیت دینی

۹۰	مقدمه
۹۱	۴-۱- آسیب‌های خانوادگی.....
۹۲	۴-۲- آسیب‌های اجتماعی.....
۹۴	۴-۲-۱- آسیب‌های انسانی.....
۹۴	۴-۲-۱-۱- جلویی از انحرافات جنسی فرزند.....
۹۵	۴-۲-۱-۲- خودداری از بوسیدن و در آغوش گرفتن کودکان نامحرم، پس از سن معین.....
۹۶	۴-۲-۱-۳- مراقبت از بازی‌های کودکان.....
۹۸	۴-۲-۱-۴- چگونگی برخورد با کودکان دروغگو.....
۹۹	۴-۲-۱-۵- هدیه دادن به کودک.....
۱۰۰	۴-۲-۱-۶- بچه‌ها از چه سنی باید تنها بخوابند؟.....
۱۰۱	۴-۲-۱-۷- آسیب‌های ناشی از مریان.....
۱۰۵	۴-۲-۱-۸- آسیب‌شناسی آموزش دینی.....
۱۰۵	۴-۲-۱-۸-۱- چند نکته کاربردی در تربیت فرزند.....
۱۰۸	۴-۲-۲- آسیب‌های غیر انسانی.....
۱۰۸	۴-۲-۲-۱- آسیب‌های ناشی از تغذیه.....
۱۰۹	۴-۵- روشهای آسیب ز.....
۱۱۸	۴-۳-۱- مهرورزی و محبت نمودن عاقلانه و متعادل.....
۱۱۹	۴-۳-۲- اعتماد به نفس کودک خود را افزایش دهید.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۲۱	۳-۳-۴- نیازهای کودک.....
۱۲۵	۴-۴- نتیجه گیری کلی.....
۱۲۶	منابع و مآخذ.....

فصل اول:

کلیات و مفاهیم پژوهش

۱-۱- کلیات پژوهش

۱-۱-۱- مقدمه

فرزند نتیجه و ثمره‌ی زندگی، عامل نشاط و شادابی و مایه‌ی استحکام خانواده است. وجود فرزند در خانواده، زندگی را هدفمند ساخته و والدین را تشویق به کار و تلاش مضاعف می‌کند.

ولی در عین حال باید توجه داشت که تولد فرزند، با همه‌ی محسناتی که دارد، وظایف و مسئولیت‌هایی را نیز به دنبال خواهد آورد؛ چرا که کودکان، به لحاظ جسمی و روحی بسیار حساس و شکننده‌اند و چهل والدین نسبت به شیوه‌ی صحیح تربیت، می‌تواند خسارت جبران ناپذیری را به دنبال داشته باشد. لذا در مکتب اسلام به کودک و مسائل تربیتی او توجه ویژه‌ای شده است. امام کاظم (علیه السلام) می‌فرماید: «به اندازه‌ای که خداوند به خاطر کودکان و عدم ادای حقوق آنان به خشم و غضب می‌آید، برای هیچ چیز دیگری خشمگین نمی‌شود» (مجلسی، ۱۳۸۶، ۲۶). هرچند عنوان تحقیق حاضر هفت سال اول حیات کودک است اما برای زمینه‌سازی در همین هفت سال ابتدایی بایستی دوران قبل از به دنیا آمدن کودک را نیز مد نظر قرار داد لذا از ویژگی‌های مسئولیت پدر و مادر، شمول و پیوستگی و مد نظر قرار دادن تربیت دینی در طول دوره‌ی زندگی فرزند و نیز دوره‌ی قبل از تولد فرزند یعنی مرحله همسرگزینی، مقدمات انعقاد نطفه، مرحله‌ی آمیزش، دوره‌ی بارداری، مرحله‌ی زایمان و نیز دوره‌ی کودکی، نوجوانی و جوانی و مرحله‌ی تزویج فرزند و نظارت و هدایت پس از تزویج را در بر می‌گیرد.

تربیت واژه‌ای است که در تمام ادوار تاریخ جاری و ساری بوده و انسان در سایه سار آن، به عنوان موجودی دارای فکر و اراده، راه رسیدن به آرمان‌های خویش را هموار می‌نماید و به اوج سعادت مطلوب خود نائل می‌آید.

هدف از خلقت انسان رشد و تعالی او در رسیدن به درجات عالی معنوی است و پدر و مادر مسلمان می‌توانند از دوره‌ی کودکی زمینه‌ی رسیدن به این مراحل را در او فراهم آورند. لذا بر والدین است تا به جهت شناخت و تربیت دینی فرزندان خود از تحقیقات و تجربیات متخصصان تعلیم و تربیت دینی بهره گرفته و شیوه صحیح تربیت دینی فرزندان خود را در هر سنی اتخاذ نموده و در جهت پرورش انسانی کامل و با شخصیتی متعادل در همه‌ی زمینه‌های جسمی، عاطفی، عقلی، اجتماعی، اخلاقی و دینی کوشا باشند. در این میان از دل آیات قرآن کریم و احادیث نکات تربیتی را جدا کرده، تا سر منشاء رفتارهای تربیتی قرار داده شود.

۱-۲- بیان مساله پژوهش

از دیرباز اساس دغدغه فکری انسان، موضوع تعلیم و تربیت و روشهای دستیابی به آن بوده و همواره در تمامی ادوار این امر توجه آدمی را به سوی خود معطوف نموده است. اهمیت موضوع تا به آن حد می‌باشد که پیامبران و اولیای آنان به عنوان هادیان جوامع، همواره سرچشمه سعادت و رستگاری بشر را در این عرصه جستجو کرده‌اند. چنانکه قرآن کریم پیامبر اسلام (ص) را به عنوان معلم و مربی بشر معرفی نموده است: هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (سوره جمعه، آیه ۲). اساساً حفظ دین به عنوان زیربنای اعتقادی جامعه و تداوم فرهنگ دینی، مستلزم توجه به کیفیت تعلیم و تربیت است، چرا که تربیت واقعی و همه جانبه انسان وقتی حاصل می‌شود که آدمی مطابق دستورهای دینی در زندگی رفتار کند (کشاورز، ۱۳۸۷، ۹۶).

تربیتی اسلامی، مرحله بندی سنی سه گانه، دارد. برخی از این روایت‌ها، سه برهه هفت ساله را معیار قرار داده‌اند. بر مبنای مرحله بندی هفت ساله، این فرایند تا سن بیست و یک سالگی پیش می‌رود. پیامبر گرامی اسلام در روایتی می‌فرماید: «الْغُلَامُ يَلْعَبُ سَبْعَ سِنِينَ وَ يَتَعَلَّمُ الْكِتَابَ سَبْعَ سِنِينَ وَ يَتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَ الْخَرَامَ سَبْعَ»، «فرزندان هفت سال بازی می‌کنند، هفت سال خواندن و نوشتن می‌آموزند و هفت سال سوم را به آموختن آموزه‌های دینی درباره حلال و حرام می‌گذرانند». (کافی، ج ۶، ص ۴۷) فرایند طبیعی رشد، هنگامی به خوبی و به دور از آسیب پیش می‌رود که فرزندان در نخستین هفت سال زندگی، از آزادی کافی برای بازی، خودشناسی و اعمال خواسته‌ها برخوردار باشند. در روایتی آمده است که امام معصوم فرمود: «الولد سيد سبع سنين»، «فرزندان تا هفت سال آقا و بزرگند» (حرالعملي، ۱۳۶۷، ۴۲۶). آقایی و بزرگی در این سال‌ها، به معنای داشتن آزادی کافی برای با خود بودن و تجربه آزادانه تلخی و شیرینی‌ها است. بنابراین پدران و مادران در این سنین باید به جای ریاست، تحکم و قانون مندی، به فرزندان فرصت و اجازه دهند که آن گونه دوست دارند و خودشان تشخیص می‌دهند، رفتار کنند. البته این آزادی به معنای رها کردن کامل و بی قید و بند کودک نیست بلکه در خلال این آزادی باید با نظارت‌های مستقیم و غیرمستقیم والدین همراه باشد چراکه در غیر این صورت ممکن است مشکلات غیر قابل جبرانی از جمله انحرافات جنسی مشکلات روحی و اخلاقی و... پیش آید.

در این مقطع سنی، شاخص‌ترین ویژگی کودکان، روح کنجکاوی است. این روح و نداشتن درک روشنی از خوبی‌ها و بدی‌ها، کودکان را وادار می‌کند تا خودشان، توانایی‌ها و محیط اطرافشان را بشناسند و از این راه به شکوفایی، خودیابی و خودباوری برسند (باهنر، ۱۳۷۸، ۲۸). بی‌دقتی و بی‌تفاوتی والدین، نسبت به رفتار و شکل‌گیری شخصیت کودکان، آسیب‌های بزرگی به پرورش و تربیت آنان وارد می‌کند. امام علی (ع) در سی و یکمین نامه نهج البلاغه، به فرزندشان امام مجتبی (ع) می‌فرماید: «وَجَدْتُكَ بَعْضِي بَلْ وَجَدْتُكَ كُلِّي حَتَّى كَأَنَّ شَيْئًا لَوْ أَصَابَكَ أَصَابَنِي»، «من تو را پاره تن خود و بلکه همه وجود خود می‌دانم، به طوری که اگر آسیبی به تو برسد، گویی به من رسیده است».

با توجه به بیان مساله تحقیق حاضر آسیب‌شناسی فرایند تربیت دینی در قرآن و حدیث (هفت سال اول) را مورد بررسی قرار می‌دهد.

۱-۱-۳- اهمیت موضوع تحقیق

وجود انسان در آغاز تولد مانند لوح نانوخته‌ای است که از هرگونه آگاهی بی‌بهره است در این مرحله انسان فاقد علم و کمال است، چنانکه قرآن کریم می‌فرماید: «وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا» (سوره نحل، آیه ۷۸)، و خداوند شما را از شکم مادرانتان بیرون آورد در حالی که هیچ نمی‌دانستید و به تدریج با تعلیم و تربیت مستقیم و غیرمستقیم، استعدادهای بالقوه او به فعلیت می‌رسد، در پرتو تربیت صحیح ارزشهای والای انسانی در او به وجود می‌آید و رسیدنش به کمال‌نهایی میسر می‌شود. دنیا و آخرت انسان با تعلیم و تربیت ساخته می‌شود، زیرا تا انسان خویشتن را نشناسد و رابطه خود را با جهان و خلق و خالق نیابد و نداند از کجا آمده و در کجاست و به سوی کدامین مقصد در حرکت است و چه برنامه و راهی را باید دنبال کند، هرگز هدف و هویت انسانی نخواهد داشت و این موهبت تنها در پرتو تعلیم و تربیت به دست می‌آید. به همین جهت ابوحامد محمد غزالی و خواجه نصیرالدین طوسی، و بسیاری از علمای دیگر تعلیم و تربیت را اشرف صناعات و بهترین دانشها دانسته‌اند.

تعلیم و تربیت، نه تنها می‌تواند در رشد اخلاقی، عقلانی، رفتاری و حتی جسمانی فرد مؤثر باشد بلکه وسیله‌ای در جهت رفع نیازهای حقیقی و مصالح اجتماعی به شمار آید، یعنی نفس تعلیم و تربیت نه تنها در عینیت بخشیدن به زندگی مادی و معنوی فرد متوقف و محدود نمی‌شود، بلکه تمام شئون اجتماعی او را در بر می‌گیرد و عامل رشد و تحول اساسی جامعه می‌گردد.

به خاطر این اهمیت می‌توان گفت مشخصه یک جامعه سالم و رشد یافته تنها داشتن موقعیت جغرافیایی خوب و معادن متنوع و منابع مالی نیست بلکه نظام تعلیم و تربیتی زنده و متریقی است که انسانهایی آزاده، مستقل، خلاق، مبتکر و تلاشگر می‌سازد تا جامعه را در زمینه‌های علوم، صنایع، اقتصاد، سیاست و غیره از عقب ماندگی نجات دهد. زیرا همه اصلاحات و فعالیتها، به وسیله اندیشه و تلاش انسان انجام می‌گیرد و وقتی او صالح و سالم پرورش یافت همه چیز به خوبی ساخته می‌شود. با دقت در طبیعت وجودی انسان اهمیت و ضرورت تربیت را بهتر درمی‌یابیم. زیرا با آنکه گرایش به خیر و شر در نفس آدمی نهفته است و زمینه‌های صعود و سقوط در نهاد او قرار داده شده، چنانچه قرآن می‌فرماید: «وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا - فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا - قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا» (سوره شمس، آیات ۷ تا ۹) سوگند به نفس آنکه او را متعادل و موزون بیاراست و خیر و شرش را به آن الهام کرد که به حقیقت هر کسی آن را تزکیه کند، به رستگاری می‌رسد و هر کسی آن را با معصیت آلوده ساخته نومید و محروم گشته است.

در اهمیت تربیت از نظر دین اسلام همین بس که در قرآن کریم بیش از هزار مرتبه خدای خالق با عنوان رب ذکر شده و فلسفه وجودی ادیان آسمانی و رسالت انبیاء را تعلیم و تربیت شمرده مانند آیه: «كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ» (سوره بقره، آیه ۱۵۱)، چنانکه رسولی از خود شما برایتان فرستادیم تا آیات ما را بر شما بخواند و شما را تزکیه کند و کتاب و حکمت بیاموزد.

بر اساس تعالیم دین، دوره‌های عمر انسان هر کدام شیوه خاصی برای تربیت طلب می‌کند، اما دوران کودکی که بخشی از سرنوشت انسان را رقم می‌زند ویژگی خاصی دارد که باید با دقت و ظرافت به آن توجه نمود.

۱-۱-۴-اهداف تحقیق

۱-۱-۴-۱-هدف کلی

شناخت آسیب‌های تربیت دینی کودکان (هفت سال اول) در قرآن و حدیث

۱-۱-۴-۲-اهداف جزئی

۱- آگاهی از تعریف تربیت دینی و مولفه‌های آن

۲- اطلاع از معنای آسیب شناسی و انواع آن

۳- شناخت انواع آسیب‌های قبل از تولد کودکان

۴- آگاهی از انواع آسیب‌های بعد از تولد کودکان

۵- دستیابی به راههای پیشگیری و درمان آسیب‌های هفت سال اول

۱-۱-۵- سوالهای تحقیق

۱- تربیت دینی به چه معنایی است؟

۲- آسیب شناسی تربیت دینی به چه معنا است؟

۳- آسیب‌های قبل از تولد کودکان کدام است؟

۴- آسیب‌های بعد از تولد کدام است؟

۵- چگونه می‌توان از آسیب‌های تربیتی کودکان پیشگیری و آنها را درمان کرد؟

۱-۱-۶- پیشینه تحقیق

۱- در سال ۱۳۹۴ مقاله‌ای تحت عنوان آسیب شناسی تربیت دینی دانش آموزان توسط نویسندگان

محمد امینی نورگورانی، هادی سورانی، میثم سورانی و عباس روستایی در کنفرانس روانشناسی علوم تربیتی و اجتماعی صورت پذیرفته است که در خلال آن به مساله آسیب شناسی تربیت دینی دانش آموزان با رویکرد نوین پرداخته شده است و مهم‌ترین مساله در این پژوهش گفتمان آسیب شناسی تربیت دینی با رویکرد عملی بوده است.

۲- تحقیقی توسط آقای عبدالرحیم سیفی نژاد در سال ۱۳۸۸ با عنوان آسیب شناسی نظری تربیت دینی جوانان در دانشگاه قم مرکز تربیت مدرس در رشته الهیات و معارف اسلامی صورت پذیرفته است. ویژگی‌های دوره‌ی جوانی اقتضاء می‌کند که در تربیت جوان اصول فطری، منطقی و عقلی رعایت شود تا فعالیت‌های تربیتی در او مؤثر باشد؛ نادیده گرفتن این اصول موجب شده تا تربیت، در جوان درونی نشود و عامل درونی گرایش به سوی خویها و پرهیز از بدیها در او تقویت نشود. این ناکامی‌ها ریشه در آسیب‌هایی دارد که خواسته یا ناخواسته از جهات مختلفی بر روند جریان تربیت وارد شده و مانع نتایج مطلوبی می‌شود.

اولین آسیب از جهت روش‌های تربیتی است، روشهای ناصوابی مانند شیوه‌ی نادرست امر به معروف و نهی از منکر، جبر، اکراه و تحمیل، همچنین ناهماهنگی در گفتار و رفتار و نحوه‌ی معرفی الگوی‌ها، از روش‌های آسیب‌زا در تربیت معرفی شده‌اند. آسیب دوم از جهت ابزار تربیت است، در این بخش نواقص و کاستیهای ابزار تربیتی مانند فعالیت‌های رسانه‌ها، مساجد و فضاهای ورزشی تفریحی و نیز فرهنگ و تهاجم

فرهنگی مورد بحث قرار گرفته. یکی دیگر از آسیب‌های تربیتی از جهت آموزش بوجود می‌آید. در این بخش خانواده به عنوان اولین و مهم‌ترین کانون تربیتی فرزند معرفی شده و آسیب‌های رفتاری والدین و محیط خانه و برنامه‌های حاکم بر خانه به عنوان آسیبی مهم در تربیت صحیح جوان دانسته شده، همچنین متون آموزش درسی و متناسب نبودن محتوای آنها با نیازهای جوانان و پاسخگو نبودن سؤالات آنها به عنوان آسیبی دیگر از جهت آموزش معرفی شده و در پایان نقش معلم در تربیت دینی جوانان و کمبودها و کاستی‌هایی که این نقش را کم تأثیر کرده بیان شده است.

۳- تحقیقی توسط آقای عارف عبادی مابین بلاغ در سال ۱۳۹۱ با عنوان آسیب‌شناسی تربیت دینی در برنامه پنهان مدارس متوسطه نظری و ارائه راهکارهایی برای بهبود آن در دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم کرج صورت پذیرفته است. این تحقیق به آسیب‌شناسی تربیت دینی در دوره نوجوانی پرداخته است.

۴- تحقیقی توسط توسط خانم زهرا برخوردار پور در سال ۱۳۸۹ با عنوان مبانی نظری آسیب‌شناسی تربیت دینی با تأکید بر ارزیابی ابعاد روانشناختی دانش‌آموزان در پذیرش تربیت دینی در همایش آسیب‌شناسی تربیت دینی صورت پذیرفته است. در این تحقیق محقق یادآور می‌شود که تربیت دینی از یک سو با ویژگی‌های ذهنی و روانشناختی فرد و از سوی دیگر با ارزش‌ها، هنجارها و موقعیت‌های محیطی و اجتماعی فرد مرتبط است که این عوامل بیانگر گسترده بودن و پیچیدگی ساختار این امر مهم بوده است و آن را به صورت سازمانی نظام مند می‌نمایاند. تدوین کتب دینی، پرورش آموزگاران مجرب و آشنا به عوامل موثر در پذیرش تربیت دینی از سوی دانش‌آموزان و روش تدریس مفاهیم دینی در موقعیت‌های تحصیلی از جمله اجزاء این سازمان است.

۵- تحقیقی توسط آقای کامیاب تجاسی در سال ۱۳۸۹ با عنوان آسیب‌شناسی تربیت دینی در همایش آسیب‌شناسی تربیت دینی صورت پذیرفته است. در این مقاله با توجه به منابع دینی و آراء علما نگاه آسیب‌شناسانه را در این مقوله به سه جنبه بررسی کرده است. جنبه اول حیطه یادگیری انسان است که در سه بعد شناختی، عاطفی و روانی حرکتی بررسی شده است. جنبه دوم روش آموزش در تربیت دینی است و جنبه سوم روش ارزشیابی است.

۶- تحقیقی توسط خانم عارف سوسن کشاورز عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت معلم در سال ۱۳۸۷ با عنوان شاخص‌ها و آسیب‌های تربیت دینی صورت پذیرفته است. این تحقیق به دنبال آن است که با توجه به